



УДК 336.77:334.72

## Кредитний механізм фінансування аграрного виробництва України

Гмиря Вікторія Петрівна,  
доцент, кандидат економічних наук,  
доцент кафедри банківської справи  
Черкаського інституту  
ДВНЗ «Університет банківської справи»;  
e-mail: viktoryagmirya@ukr.net

**Анотація.** Розглянуто наукові основи фінансово-кредитного механізму фінансування сільського господарства Черкаської області. Проведено аналіз забезпечення власними і залученими фінансовими ресурсами підприємств аграрного сектору Черкащини. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення фінансово-кредитного механізму за рахунок створення кредитного механізму комерційного банку і державного регулювання ресурсного забезпечення кредитної системи.

**Ключові слова:** кредити, інвестиції, сільське господарство, фінансування, ефективність, банки, бюджетні кошти.

Формул: 0; рис.: 7; табл.: 2; бібл.: 13.

## Credit mechanism of financing of agrarian production of Ukraine

Gmirya Viktoriya,  
Ph.D. in Economics, Associated Professor,  
Associated Professor of Banking Department  
Cherkasy Institute of BU;  
e-mail: viktoryagmirya@ukr.net

**Abstract.** The article reviews the scientific basis of financial- credit mechanism for funding agriculture Cherkassy region. Analysis of own and borrowed resources, agricultural enterprises in Cherkassy region. Suggestions for improving financial and credit mechanism through a credit mechanism of commercial banks and regulatory resources of the credit system. The next ways of improvement of the financial and credit providing of agrarian production are distinguished: creation of favorable economic terms for the effective functioning of home agrarian production; smoothing of economic terms of the Ukrainian agrarian producers is in relation to foreign partners; rational use of earth agricultural; an economic ground of increase of supply of technique is in leasing; stimulation of instruments of the financial and credit providing of agrarian production; creation of mechanism of the mortgage crediting; development of the special credit foods and other.

**Keywords:** loans, investments, agriculture, finance, efficiency, banks, budget.

Formulas: 0; fig.: 7; tabl.: 2; bibl.: 13.

## Кредитный механизм финансирования аграрного производства Украины

Гмиря Виктория Петровна,  
доцент, кандидат экономических наук,  
доцент кафедры банковского дела  
Черкасского института УБД;  
e-mail: viktoryagmirya@ukr.net

**Аннотация.** Рассмотрены научные основы финансово-кредитного механизма финансирования сельского хозяйства Черкасской области. Проведен анализ обеспечения собственными и привлеченными финансовыми ресурсами предприятий аграрного сектора Черкасской области. Разработаны предложения по совершенствованию финансово-кредитного механизма путем создания кредитного механизма коммерческого банка и государственного регулирования ресурсного обеспечения кредитной системы.

**Ключевые слова:** кредиты, инвестиции, сельское хозяйство, финансирование, эффективность, банки, бюджетные средства.

Формул: 0; рис.: 7; табл.: 2; библи.: 13.



**Вступ.** У сучасних умовах Україна прокладає свій шлях до нового рівня розвитку через модернізацію та укріплення аграрного сектору економіки. Новий етап розвитку зумовлює потребу залучення необхідної кількості інвестиційних ресурсів. Економічна ситуація, яка склалася на сьогодні в Україні, характеризується, крім загального поліпшення кон'юнктурних процесів у вітчизняному господарстві, браком потрібних коштів для інвестування в аграрний сектор і здійснення прогресивних зрушень у виробничій структурі, що зумовлює значимість довгострокових інвестицій для сучасної економіки.

Зі зростанням економічної самостійності регіонів стають актуальними проблеми комплексної оцінки можливостей суб'єктів господарювання щодо самостійного подолання кризових явищ в інвестиційній сфері і комплексної активізації інвестиційних процесів.

**Аналіз досліджень і постановка завдання.** Аналіз проблеми фінансово-кредитного механізму підтримки, особливості фінансово-кредитної діяльності і державної підтримки аграрного виробництва в сучасних умовах господарювання та обґрунтування об'єктивної необхідності втручання держави в регулювання фінансово-кредитної діяльності виробництва проводиться з метою ефективного використання фінансових ресурсів у галузях аграрного виробництва.

**Результати досліджень.** Залежність аграрного виробництва від природно-кліматичних умов роблять цю галузь достатньо ризиковим видом підприємницької діяльності, яка не завжди є привабливою сферою для інвесторів. Сезонність виробництва, спосіб формування затрат і запасів впливають на характер забезпечення аграрного виробництва фінансовими ресурсами. Термін виробничого циклу в сільському господарстві є стримувальним фактором залучення фінансових ресурсів, потрібних для неперервного фінансування аграрного виробництва.

Світова фінансова криза викликала значне збільшення вартості кредитних ресурсів, у зв'язку з чим збільшився термін окупності бізнес-проектів в аграрному виробництві, і «загальмувала» їх реалізацію в суміжних з АПК галузях, погіршила проблеми зі своєчасністю і повнотою розрахунків за поставлену аграрну продукцію [1].

Ураховуючи негативний вплив кризи і гостру необхідність у збільшенні обсягів інвестицій в аграрне виробництво, а також скорочення кредитних можливостей банківського сектору, необхідно визначити пріоритетні напрями сучасної кредитної політики банків щодо господарських суб'єктів аграрного сектору.

Перш за все, варто врахувати довгострокові інвестиційні програми з терміном окупності проектів через 8–10 років. Для цього необхідне проведення комплексної техніко-технологічної модернізації всього виробничого циклу аграрної продукції та розроблення інвестиційних проектів з банками, які в майбутньому можуть фінансувати аграрне виробництво.

Наявність розвиненого фінансово-кредитного механізму сприяє вдосконаленню відтворюваного процесу в економіці шляхом оптимального формування

грошових фондів на різноманітних стадіях та етапах виробництва, обміну, розподілу і споживання аграрної продукції [2].

Підвищення фінансової стійкості функціонування аграрного виробництва неможливе без обґрунтованої системи державної підтримки, направленої на мобілізацію використання наявного виробничого потенціалу. Серед заходів з її реалізації в умовах нестабільності, що виникли в аграрному виробництві, і відсутність рівноправних взаємовигідних відносин між виробниками аграрної продукції та промисловістю, на перше місце слід віднести кредитування і субсидіювання.

На сучасному етапі аграрної реформи за державної підтримки здійснюється формування системи кредитного забезпечення аграрного виробництва.

Невід'ємним складовим механізмом цієї програми підтримки аграрного виробництва є спеціальний режим кредитування, який введено в дію з 2000 року шляхом часткової компенсації з державного бюджету відсоткової ставки за кредитами банків сільськогосподарськими товаровиробниками та іншими підприємствами АПК. Цей механізм спрямований на забезпечення і стимулювання грошового кредитування та поліпшення умов надання позик аграрним виробникам [3].

Так, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, на виконання програми за 2006–2009 рр. було залучено близько 70% банківських кредитів в аграрне виробництво України. Станом на 01.01.2010 було залучено 11,6 млрд грн, обсяг перехідних кредитів за 2006–2008 рр., яким надавалися компенсації 2009 року, становив 16,6 млрд грн, у тому числі короткострокові кредити на суму 6,5 млрд грн, середньострокові кредити – 7,1 млрд грн і довгострокові – 2,8 млрд грн [4].

Фінансові ресурси, які залучаються аграрними виробниками на виробництво продукції, припускають більш послідовну реалізацію грошово-кредитної політики держави, розроблення заходів з удосконалення кредитної системи та кредитного механізму. Грошово-кредитна політика України включає певний набір інструментів і методів, які попереджають інфляційні процеси та забезпечують розвиток галузей економіки держави. Проте слід відмітити достатнє протиріччя окремих заходів та інструментів регулювання грошово-кредитних відносин, які можуть погіршити фінансове забезпечення аграрного виробництва регіону.

Кредитна політика України пов'язана з рестрикційною системою впливу, в тому числі методами процентної політики, кредитної емісії.

Банківський сектор України залишається відносно невеликим і на даний момент не відіграє суттєвої ролі в економічному розвитку. Сукупні показники української банківської системи станом на 01.01.2012 свідчать про значний відсоток активів і кредитів у загальній сукупності ВВП: активи / ВВП – 45–53%, капітал / ВВП – 6,5–7,5%, кредити, надані суб'єктам господарювання / ВВП – 30–32%. Показники свідчать про дефіцит кредиту в аграрному виробництві України (табл. 1).

Таблиця 1  
Структура залучених кредитів  
в аграрне виробництво України

Показники	Рік			
	2007	2008	2009	2010
Отримано кредитів, млрд грн, у тому числі банківські кредити	27,3 5,4	25,9 6,2	20,4 3,4	21,3 4,1
Питома вага банківського кредиту:				
% у надходженнях від кредитів	65	70	68	71
щодо ВВП	15	12	17	10
щодо затрат основного виробництва	20	18	15	19
Довгострокові кредити в надходженні кредитів	5,4	3,2	2,8	2,3

Джерело. [5].

Основні заходи, що пов'язані з розв'язанням проблеми короткострокового кредитування і кредитування інвестиційних цілей аграрних виробників, у тому числі пов'язаних зі здійсненням диверсифікації, формують взаємозв'язок з ефективними методами ціноутворення.

Механізм ціноутворення на аграрну продукцію і послуги, що надаються підприємствам цієї галузі, сприяють підвищенню конкурентоспроможності продукції аграрного виробництва, еквівалентному обмінові між містом і селом.

Необхідність удосконалення цінових відносин обумовлена тим, що в ринкових умовах виручка від реалізації стає основною умовою фінансового забезпечення відтворюваних процесів аграрних підприємств і здійснення їхніх інвестиційних можливостей. Непаритетність продовольчого обміну аграрних виробників із партнерами з аграрного бізнесу, асиметрія цінового фактору за продуктами в територіальному і часовому аспектах, неефективне співвідношення рівня цін за окремими продуктами аграрного виробництва значною мірою зумовили високий рівень збитковості галузі [6].

Зміни цінових відносин формують певний перелік проблем, які не дозволяють аграрним виробникам реалізовувати продукцію за ціною, значно вищою від собівартості, а тому й виникає диференціація рівня рентабельності галузей аграрного виробництва (рис. 1).



Рис. 1. Цінове регулювання ринку аграрної продукції

Стимулювання ринку аграрної продукції в умовах реалізації принципів фінансової підтримки проводиться шляхом формування системи ринкових цін, цін підтримки пропозиції аграрних товаровиробників, що регулюються на державному і регіональному ринках.

У даний час на ринку зерна ціни стабілізувались і спостерігається поступове зниження, окрім цін на ячмінь. Ринок цукру характеризується відновленням зростання рівнів гуртово-відпускних і роздрібних цін, що зумовлено обмеженою пропозицією цукру на внутрішньому ринку.

На ринку олійних культур має місце зростання закупівельних цін на соняшник, пов'язане з підвищенням попиту. На ринку м'яса, під впливом сезонного скорочення виробництва і досить великого попиту на

м'ясну продукцію, спостерігається поступове зростання рівня середньозважених закупівельних цін, у той же час зростають і рівні гуртово-відпускних і роздрібних цін. У короткостроковій перспективі прогнозується поступове підвищення цін на м'ясо ВРХ і свинину, окрім м'яса птиці (курятини), оскільки птахівництво не має впливу сезонності виробництва.

На ринку молока почалось зниження обсягів виробництва, що зменшує пропозицію ринку і викликає тенденцію до росту цін на цей вид продукції. На ринку яєць спостережено зростання як гуртово-відпускних, так і роздрібних цін через скорочення насичення ринку цим видом продукції, це також зумовлено сезонністю виробництва. Індекс цін на аграрну продукцію представлено на рис. 2.

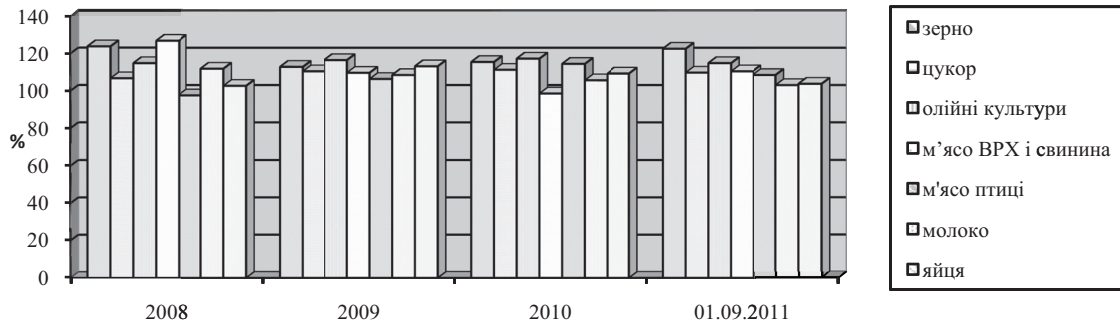


Рис. 2. Індекси цін на аграрну продукцію за 2008–2011 рр.

Джерело. [7].

Зокрема, 2011 року індекс цін реалізації продукції аграрними підприємствами України до попереднього року зріс на 15,6%, а на промислову продукцію, яку споживало аграрне виробництво, – на 35,4%.

Формувальний вплив на стан ціноутворення в аграрному виробництві має ефект фінансового важеля, який визначає рівень економічної рентабельності активів, рівень середньої розрахункової ставки за користування кредитом з урахуванням економічної рентабельності активів.

Збільшення обсягів наданих кредитів, у тому числі підвищення ролі кредитних кооперацій і нарощення потенціалу банків України, які кредитують аграрне виробництво, повинно поєднуватися з ефективним ціновим регулюванням продовольчого ринку і забезпеченням на цій основі фінансової стійкості аграрного виробництва.

Вищеперераховані фактори в комплексі призвели до значної кредитоемності галузі в порівнянні з іншими галузями економіки України (рис. 3).



Рис. 3. Структура заборгованості за кредитами основних галузей економіки України станом на 01.09.2011

З метою визначення негативних сторін «пропорціонального розподілу» в останні роки реалізується принцип «виділення кредитних коштів ефективно працюючим господарствам». Кошти пільгового кредитування направляються, здебільшого, у сильне виробництво, яке має можливість забезпечити повернення цих коштів.

Перспектива розвитку кредитних відносин пов'язана з підвищенням ефективності використання заставного забезпечення. Одним із цих напрямів є розвиток земельного іпотечного кредитування.

Інновацією у фінансовій сфері можна вважати появу нових банківських продуктів спеціально створених для потреб аграрного сектору України, які б забезпечували безперервне функціонування аграрного ви-

робництва. Таким продуктом є земельний іпотечний кредит, який використовується на фінансування капітальних витрат для створення матеріально-технічної бази аграрного виробництва і його інфраструктури, розвитку малого бізнесу в аграрній сфері, задоволення потреб фізичних осіб, які займаються виробництвом аграрної продукції.

Для сучасного стану України формування національної системи земельного іпотечного кредитування є інноваційним і важливим аспектом кредитної політики держави [8].

Сутність земельного іпотечного кредиту полягає в отриманні довгострокового банківського кредиту на умовах повернення, терміновості, забезпеченні зобов'язань за отриманий кредит заставою земельної



ділянки, цільового використання залучених ресурсів. Особливістю отримання кредиту під заставу земельної ділянки є об'єкт застави – земля. Саме з економічного погляду земля має низку виняткових характеристик – специфічні якості (розміщення, необмежений термін використання), вартість землі, роль капіталу для суб'єктів господарювання [9].

Основними факторами, які стримують розвиток земельного іпотечного кредитування, можна вважати:

- нерозвиненість ринку землі. На сьогоднішній час закон України про ринок землі ще не ухвалено, а отже, розвиток іпотеки землі в Україні неможливий. Проект закону передбачає правові та економічні засади організації і функціонування ринку земель, а також порядок проведення земельних торгів. Крім того, закон регулює діяльність Державного земельного (іпотечного) банку з відповідною інфраструктурою. Спеціалізований іпотечний державний банк повинен мати сто відсотків статутного капіталу, який належать державі та не підлягає приватизації, і створюється за рішенням Кабінету Міністрів України. Державний земельний (іпотечний) банк має право на здійснення діяльності на ринку земель сільськогосподарського призначення відповідно до вимог цього закону і Закону України «Про банки і банківську діяльність»;
- недосконалість земельного законодавства. Відсутність чіткої системи правового регулювання земельного ринку, яка не враховує інтереси всіх учасників іпотечного процесу і не дозволяє повною мірою реалізувати функції застави землі. Невизначеність у розмежуванні державної власності на землю є перешкодою для банків у використанні землі як застави. Протягом тривалого часу правові питання іпотеки землі регулювалися Законом України «Про заставу» і статтею 6 Земельного кодексу України з наступними змінами і доповненнями. Відповідно до вказаних нормативних документів, надана громадянину у власність земельна ділянка могла бути об'єктом іпотеки тільки за зобов'язаннями з участю кредитної установи (цільовий характер іпотеки). На сьогодні земельні ділянки не можуть бути предметом іпотеки, оскільки Земельним кодексом України передбачено, що порядок застави земельних ділянок визначається Законом «Про ринок земель», але враховуючи, що закон ще й досі не ухвалено, тому й земельні ділянки не можуть бути предметом іпотеки;
- відсутність об'єктивної вартості землі. Оцінювання вартості землі – процес досить тривалий, оскільки вартість землі залежить від великої кількості індивідуальних характеристик і факторів, які впливають на її вартість, і різко знижують вірогідність пошуку об'єкта-аналога. Оцінку землі проводять відповідно до Закону України «Про оцінку земель», Наказу Державного комітету України із земельних ресурсів

«Про Порядок нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель у межах населених пунктів)», Закону України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні»;

- дефіцит довгострокових фінансових ресурсів банківської системи країни, який збільшився у зв'язку зі світовою фінансовою кризою.

Земельно-іпотечне кредитування в Україні має високоризиковий характер у зв'язку з низькою ліквідністю сільськогосподарських земель, нестабільністю процентних ставок, недостатністю високоліквідних банківських активів, неплатоспроможністю аграрних виробників.

Розподіл власності на землю аграрного призначення нерівномірний, найбільша частка належить приватному використанню. Так, станом на 01.01.2011 вона становила близько 75% загальної площі. Крім того, близько 40% земель аграрного призначення, які перебувають у приватній власності, належать власникам, які протягом останніх п'яти років узагалі не використали свої земельні частки для використання чи залучення їх у виробничий процес.

Фактори, які заважають розвиткові земельного іпотечного кредитування в аграрному виробництві, розглянуто вище, у сучасних умовах слід розглядати як стримувальні в майбутньому розвитку аграрного виробництва України. В Україні доцільно створити такий механізм іпотечного кредитування, який би відповідав попиту аграрних виробників на довгострокові джерела фінансування для модернізації виробництва, потребам банківської системи в мобілізації довгострокових ресурсів та одночасно був зрозумілим, привабливим і містив найменші ризики для інвесторів та використовував інструменти страхування ризиків.

Ще одним, не менш важливим інструментом фінансово-кредитного механізму фінансування аграрного сектору України є лізинг. Упродовж останніх років спостерігається підвищений інтерес до широких можливостей лізингового бізнесу як перспективної галузі діяльності на фінансовому ринку України. Лізинг – одна із сучасних форм інвестування, що дає змогу значно поживавити процес відтворення виробництва; надати потужний поштовх процесам приватизації, оновлення технологічного парку функціонуючих підприємств і створення нових виробництв, оптимізувати використання наявного машинного устаткування й на вигідних умовах отримати найсучасніше високотехнологічне устаткування. Зважаючи на зазначене вище, розвиток цієї перспективної галузі діяльності на фінансовому ринку України є актуальним і необхідним. У зв'язку з погіршенням умов банківського кредитування великі надії вітчизняні аграрні виробники покладають на ринок лізингу.

Ринок фінансового лізингу за попередній рік помітно зріс. Так, за даними Українського об'єднання лізингодавців і Нацкомфінпослуг, кількість укладених договорів за січень – вересень 2011 року збільшилася на 114%, а їхній обсяг досяг 11,33 млрд грн, показавши зростання майже у 2,5 раза в порівнянні з 2010-м (рис. 4).

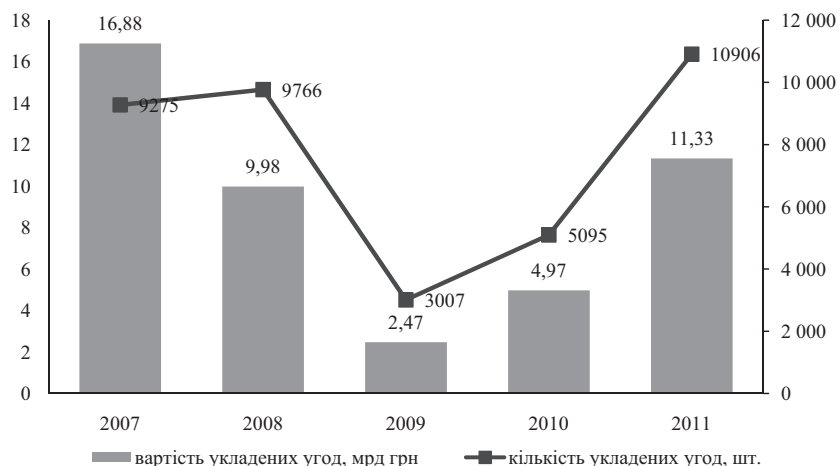


Рис. 4. Кількість і вартість укладених договорів фінансового лізингу за 2007–2011 рр.

Примітка. Побудовано за даними Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» і Національного комітету фінансових послуг.

Джерело. [10].

Основними джерелами фінансування лізингових операцій станом на 01.09.2011 були позикові кошти, у тому числі банківські кредити (80,82%), питома вага яких збільшилася на 8,15% у порівнянні з попереднім роком, що, відповідно, спричинило зниження частки власних коштів лізингових компаній. Зростання ринку і обсягів нових угод 2011 року відбувалося завдяки активізації діяльності в деяких галузях економіки – зокрема в сільському господарстві і будівництві, а також завдяки впровадженню лізинговими компані-

ями нових привабливих програм фінансування в цих сферах і виходу на ринок нових великих гравців [11]. Серед сприятливих умов, які забезпечують здійснення лізингових операцій, можна визначити ухвалення і набуття чинності Податкового кодексу України, який зробив лізинг привабливішим для всіх учасників ринку. Найбільшими споживачами лізингових послуг є: транспортна галузь – 59,5%, сільське господарство – 15,9%, будівництво – 6,8%, сфера послуг – 4,9%, добувна промисловість – 1,1%, інші – 11,8% (рис. 5).

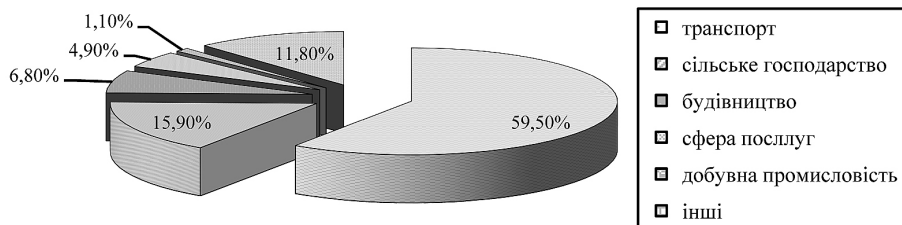


Рис. 5. Споживачі лізингових послуг в Україні станом на 01.09.2011

Джерело. [10].

Найбільшими гравцями на ринку лізингу сільськогосподарської техніки є Державне ПАТ НАК «Укр-агролізинг», ВАВЛізинг, Райффайзен Лізинг Аваль, ТОВ Універсальна лізингова компанія Ленд-Ліз і низка інших [12].

Основною метою їхньої діяльності є реалізація заходів, спрямованих на підтримку вітчизняних аграрних виробників, які визначаються Державною програмою підтримки аграрного сектору України і

регулювання ринків аграрної продукції. Розроблення і розвиток програм лізингу сільськогосподарської техніки є головним вкладенням цих компаній у становлення і розвиток аграрного виробництва України [13].

Основні характеристики лізингових продуктів, які пропонують згадані учасники лізингових відносин на ринку сільськогосподарської техніки, наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика лізингових продуктів

Умови лізингового договору	Лізингова компанія (лізингодавець)		
	Державне ПАТ НАК «Украгролізинг»	ТОВ Універсальна лізингова компанія Ленд – Ліз	Райффайзен Лізинг Аваль
Обсяг договору	Від 100 000 грн	Від 150 000 грн	Від 100 000 грн
Термін	До 5 років	До 3 років	До 5 років
Авансовий платіж	15%	30%	30%
Комісія	7%	0,1%	0,5–1%
Страхування об'єкта	Обов'язкове	Обов'язкове	Обов'язкове
Погашення лізингових платежів	Визначається умовами договору	Визначається умовами договору	Визначається умовами договору



Результати порівняння лізингових умов трьох організацій, які виступають у ролі лізингодавців, свідчать, що найкращі умови надаються Державним ПАТ НАК «Укראгролізинг». Це визначає високу зацікавленість держави в розвитку лізингових відносин на ринку сільськогосподарської техніки.

НАК «Укראгролізинг» постійно працює над можливістю нарощування обсягів лізингових інвестицій через залучення банківського капіталу. В останній час у світі прослідковується позитивна тенденція росту продовольчого ринку. Відповідна картина характерна й для України. Ріст лізингу в аграрному секторі України був зумовлений значними інвестиційними ресурсами як з боку держави, так і з боку приватних підприємств, зосереджених на розвиток аграрного виробництва для відновлення матеріальної бази сільськогосподарського товарного виробництва.

На основну увагу заслуговують такі інструменти фінансово-кредитного механізму, як форвардні операції, що пов'язані із закупівлею зерна.

У всіх «зернових» державах сьогодні працюють спеціальні ринкові інститути (тобто біржі), давно відпрацьовані методи фінансування, товарного кредитування, страхування ризику, механізми просування зерна при експорті, які не розвинені в Україні. При цьому одними з головних інструментів, що дозволяють стабілізувати виробництво зерна і внутрішній ринок у цілому, є форвардні і ф'ючерсні операції. Суть їх у тому, що аграрії велику частину врожаю щороку продають задовго до жнив, а тому істотною мірою захищені від стихії ринку. Попри всі очевидні переваги, біржова торгівля сільгосппродукцією взагалі (і зерном зокрема) розвивається в Україні вкрай повільно, що гальмує побудову цивілізованого продовольчого ринку.

Однак 2012 року уряд відновив практику державних закупівель за форвардними контрактами і виділив 5 млрд грн для українських виробників під майбутній урожай зернових. Програма, перш за все, розрахована на тих виробників аграрної продукції, які мають проблеми з обіговими коштами, адже механізм

їх отримання досить зручний. Ураховуючи практику попередніх років, коли несвоєчасне затвердження бюджету придбання зерна не дозволило Аграрному фонду України вчасно придбати в аграрних виробників продукцію, уряд надав можливість здійснювати відповідні закупівлі ТОВ «Хліб Інвестбуд» – структурному підрозділу Державної продовольчо-зернової корпорації України (ДПЗКУ) [13].

Особливостями форвардної програми є закупівлі ТОВ «Хліб Інвестбуд» зерна за мінімальними інтервенційними цінами – 1,61–1,79 тис. грн / т пшениці (залежно від класу) і 1,44–1,58 тис. грн / т жита.

Натомість компанія забезпечуватиме сільгоспвиробників аміачною селітрою, засобами захисту рослин і паливом за цінами, нижчими від ринкових. Зернові культури будуть направлені на формування державного інтервенційного фонду, за рахунок якого відбуватимуться інтервенції на внутрішньому ринку України. Форвардна програма розрахована на фінансування трьома траншами: перші 50% суми форвардного контракту виробник отримує відразу після його підписання перед посівною, 20% – перед жнивими і останній транш (30%) – після збору врожаю і його постачання.

Розроблені умови форвардної програми закупівлі зерна є привабливими для дрібних виробників аграрної продукції, оскільки вони не мають можливості забезпечити виробничий процес потрібними фінансовими ресурсами. Якщо брати до уваги діяльність великих товаровиробників, то для них ця програма не є прийнятною. Тому використання форвардної програми закупівлі зерна не забезпечить ефективного розвитку аграрного виробництва України.

У ринкових умовах господарювання державна підтримка є складовою частиною аграрної політики. Ринкові реалії господарювання виявили, що аграрне виробництво є найуразливішим у міру своїх специфічних можливостей, які за відсутності державного регулювання набувають незворотного характеру. Позитивною тенденцією є збільшення частки участі бюджету України в підтримці аграрного виробництва (рис. 6).

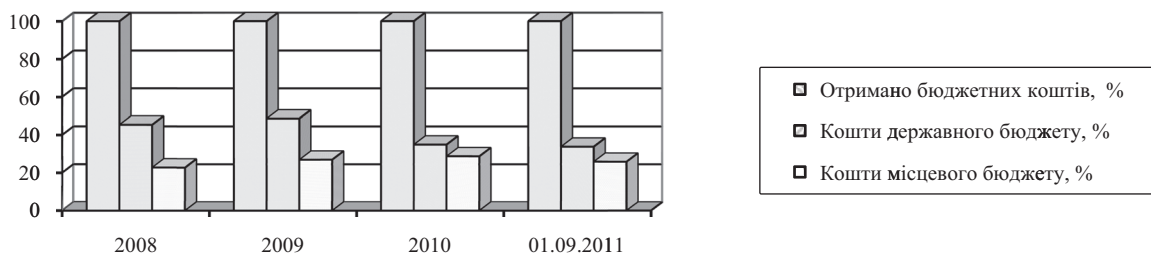


Рис. 6. Обсяги державного фінансування аграрного виробництва України за 2008–2011 рр., %

Джерело. [4].

Необхідність державного регулювання аграрного виробництва зумовлена специфічними особливостями аграрної діяльності та його національно-господарським призначенням.

Економічний механізм регулювання аграрного виробництва повинен розглядатися в поєднанні ринко-

вої та державної взаємодії. Збільшення обсягів державної підтримки аграрного виробництва дозволить суттєво змінити ситуація, яка склалася в галузі. Для розв'язання цієї проблеми варто розробити заходи, які практично були направлені на підтримку аграрного виробництва (рис. 7).



Рис. 7. Основні напрями державної підтримки аграрного виробництва України

**Висновки.** Ураховуючи вищеперераховані проблеми, які пов'язані з фінансовим забезпеченням аграрного виробництва України, можна виділити такі шляхи поліпшення фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва:

- створення сприятливих економічних умов для ефективного функціонування вітчизняного аграрного виробництва передбачає використання суворої системи ціноутворення на продукцію аграрного виробництва, ураховуючи інтереси виробників і споживачів, пільгового оподаткування, субсидіювання 100% ставки відсотків за кредитом і банківський контроль за ціноутворенням на ринку банківських кредитів;
- вирівнювання економічних умов українських аграрних виробників щодо зарубіжних партнерів. Цей напрям підтримки передбачає пряму державну підтримку аграрного виробництва ціновими механізмами за тими позиціями, за якими вітчизняний товаровиробник значно відстає від зарубіжних аграрних виробників;
- раціональне використання земель сільськогосподарського призначення передбачає збереження та оновлення ґрунтової родючості аграрними виробниками за рахунок мотивації раціонального використання земель сільськогосподарського призначення;
- економічне обґрунтування збільшення постачання техніки в лізинг сприяє підвищенню показників ефективності аграрного виробництва і поліпшенню показників використання сільськогосподарської техніки;
- стимулювання інструментів фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва шляхом створення зон економічного розвитку, що забезпечить сприятливі умови для росту аграрного виробництва. Для фінансово-кредитних установ, які забезпечують кредитування резидентів таких економічних зон, повинні бути розроблені програми пільгового оподаткування. Так, банки та страхові компанії, які здійснюють операції з кредитування аграрних виробників, повинні частково звільнитись від оподаткування;
- кредитні організації повинні розробити спеціальні кредитні продукти, які б забезпечили і задовольнили потреби аграрних виробників у додаткових фінансових ресурсах;
- можливість створення механізму іпотечно-го кредитування, який би відповідав попиту аграрних виробників на довгострокові джерела фінансування для модернізації виробництва і потребам банківської системи в мобілізації довгострокових ресурсів, що забезпечить ефективне використання залучених фінансових ресурсів;
- необхідними умовами розвитку біржової торгівлі зерном є вільна реалізація і ціноутворення, здорова конкуренція серед продавців і покупців, наявність законів і окремих положень організації торгівлі зерна, які б регулювали і регламентували їхню діяльність. Ураховуючи економічну ситуацію в Україні, форвардні операції із зерном мають формуватися з урахуванням ринкових цін. Крім того, варто розширити продаж зерна його виробниками через спеціалізовані установи до таких масштабів, щоб постійними покупцями на них стали підприємства зернопереробної промисловості, заготовельні і торговельні організації. Лише тоді торгівля зерном почне реально брати участь у формуванні ринкових цін, попиту і пропозиції на нього.

Пріоритетні напрями використання фінансово-кредитного механізму фінансування аграрного виробництва України формують сприятливий клімат для залучення фінансових ресурсів в одну із життєво необхідних галузей економіки країни.



**Список використаної літератури**

1. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П. Т. Саблук, М. І. Кисіль, М. Ю. Коденська; ред. М. І. Кісіля, М. Ю. Коденської. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 478 с.
2. Гудзь О. Є. Фінансово-кредитна інфраструктура як необхідний компонент розвитку фінансово-кредитних відносин в аграрній сфері [Електронний ресурс] / О. Є. Гудзь. – Доступ до ресурсу: [http://agrofin.com.ua/files/gudz\\_31.pdf](http://agrofin.com.ua/files/gudz_31.pdf).
3. Зінченко Т. В. Оцінка рівня фінансово-кредитних відносин сільськогосподарських підприємств в умовах ринку [Електронний ресурс] / Т. В. Зінченко; Сумський національний аграрний університет. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/14\\_NPRT\\_2011/Economics/12\\_86795.doc.htm](http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/12_86795.doc.htm).
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
5. Масляк Н. В. Відновлення банківського кредитування в Україні / Н. В. Масляк, О. В. Масляк // Пропозиція. – 2010. – № 9/10. – С. 20–25.
6. Червен І. І. Аграрний ринок вимагає зваженої цінової політики / І. І. Червен, І. Д. Бурковський, А. В. Бурковська // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 99–104.
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Про Державну іпотечну установу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ipoteka.gov.ua/?page\\_id=37](http://ipoteka.gov.ua/?page_id=37).
9. Про Державний земельний банк України [Електронний ресурс]: проект Закону від 07.04.2009 № 4337. – Режим доступу: [http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb\\_n/webproc4\\_2?id=&pf3516=4337&skl=7](http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=4337&skl=7).
10. Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг України за 9 місяців 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://rurik.com.ua/documents/research/non\\_banks\\_%D0%86II\\_kv\\_2011.pdf](http://rurik.com.ua/documents/research/non_banks_%D0%86II_kv_2011.pdf).
11. Домашенко Ю. В. Лізинг і лізингові операції в сільському господарстві / Ю. В. Домашенко // Економіка АПК. – 2004. – № 10. – С. 118–122.
12. Садова І. Доступність і популярність фінансового лізингу / І. Садова // Аграрний тиждень. – 2010. – № 2 (128). – С. 8.
13. Офіційний сайт Аграрного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.af.gov.ua/uk/dp/finint/fwd.html>.

**References**

1. Sabluk, P. T., Kisil, M. I., Kodenska, M. Yu. (Ed.) (2005). Investitsiyna privablivist agrarno-promislovogo virobnitstva regioniv Ukrayini [Investment attractiveness of agrarian industrial production of regions of Ukraine]. Kyiv: NNTs IAE.
2. Gudz, O. E. Finansovo-kreditna Infrastruktura, yak neobhidniy komponent rozvitku finansovo-kreditnih vidnosin v agrarniy sferi [the Financial and credit infrastructure, as a necessary component of development of financial and credit relations in the agrarian sphere]. Available at: [http://agrofin.com.ua/files/gudz\\_31.pdf](http://agrofin.com.ua/files/gudz_31.pdf).
3. Zinchenko, T. V. Otsinka rivnya finansovo-kreditnih vidnosin silskogospodarskih pidpriemstv v umovahrinku. [An estimation of level of financial and credit relations of agricultural enterprises is in the conditions of market]. Available at: [http://www.rusnauka.com/14\\_NPRT\\_2011/Economics/12\\_86795.doc.htm](http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/12_86795.doc.htm).
4. Ofitsiyniy sayt Ministerstva agrarnoyi politiki ta prodovolstva Ukrayini [Official web-site of Ministry of agrarian politics and food of Ukraine]. Available at: <http://www.minagro.gov.ua>.
5. Maslyak, N. V., Maslyak, O. V. (2010). Vidnovlennya bankivskogo kredituvannya v Ukrayini [Proceeding in the bank crediting in Ukraine]. Suggestion, 9/10, 20–25.
6. Cherven, I. I., Burkovskiy, I. D., Burkovska, A. V. (2007). Agrarniy rinok vimagae zvazhenoyi tsinovoyi politiki [An agrarian market requires the self-weighted price politics]. Economy AIC, 3, 99–104.
7. Ofitsiyniy sayt Derzhavnogo komitetu statistiki Ukrayini [Official web-site of the State committee of statistics of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Pro Derzhavnu Ipotechnu ustanovu [About Public mortgage institution]. Available at: [http://ipoteka.gov.ua/?page\\_id=37](http://ipoteka.gov.ua/?page_id=37).
9. Pro derzhavniy zemelniy bank Ukrayini: proekt Zakonu vid 07.04.2009 № 4337. [About the state participating landed bank of Ukraine: a project of Law is from April 7, 2009, № 4337]. Available at: [http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb\\_n/webproc4\\_2?id=&pf3516=4337&skl=7](http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=4337&skl=7).
10. Analitichniy oglyad rinku nebankivskih finansovih poslug Ukrayiniza 9 misyatsiv 2011 roku [A state-of-the-art review of market of unbank financial services of Ukraine is for 9 months of 2011]. Available at: [http://rurik.com.ua/documents/research/non\\_banks\\_III\\_kv\\_2011.pdf](http://rurik.com.ua/documents/research/non_banks_III_kv_2011.pdf).
11. Domashenko, Yu. V. (2004). Lizing i lizingovi operatsiyi v silskomu gospodarstvi [Leasing and leasing operations in agriculture]. Economy AIC, 10, 118–122.
12. Sadova, I. (2010). Dostupnist i populyarnist finansovogo lizingu [Availability and popularity of the financial leasing]. Agrarian week, 2 (128), 8.
13. Ofitsiyniy sayt Agrarnogo fondu Ukrayini [Official web-site of the Agrarian fund of Ukraine]. Available at: <http://www.af.gov.ua/uk/dp/finint/fwd.html>.